

ИНФОРМАЦИЯ
ЗА ПРАВАТА И МЕРКИТЕ ЗА ЗАЩИТА НА СИГНАЛИЗИРАЩОТО ЛИЦЕ ПРИ
ПОДАДЕН СИГНАЛ ЗА НАРУШЕНИЯ СЪГЛАСНО ЗАКОН ЗА ЗАЩИТА НА
ЛИЦАТА, ПОДАВАЩИ СИГНАЛИ ИЛИ ПУБЛИЧНО ОПОВЕСТЯВАЩИ
ИНФОРМАЦИЯ ЗА НАРУШЕНИЯ
(обнародван ДВ, бр. 11/02.02.2023 г. в сила от 04.05.2023 година)

1. Кой може да бъде Сигнализиращо лице?

Сигнализиращо лице по смисъла на Закон за защита на лицата, подаващи сигнали или публично оповестяващи информация за нарушения (наричано за краткост „Закон“) е физическо лице, което подава сигнал или публично оповестява информация за нарушение, станало му известно в качеството му на:

- работник, служител, държавен служител или друго лице, което полага наемен труд, независимо от характера на работата, от начина на заплащането и от източника на финансирането;
- лице, което полага труд без трудово правоотношение и/или упражнява свободна професия и/или занаятчийска дейност;
- доброволец или стажант;
- съдружник, акционер, едноличен собственик на капитала, член на управителен или контролен орган на търговско дружество, член на одитния комитет на предприятие; юридическо лице, което работи за физическо или юридическо лице, негови подизпълнители или доставчици;
- кандидат за работа, участвал в конкурс или друга форма на подбор за постъпване на работа и получил в това качество информация за нарушение;
- работник или служител, когато информацията е получена в рамките на трудово или служебно правоотношение, което е прекратено към момента на подаване на сигнала или на публичното оповестяване.

Защита по този Закон се предоставя и на всяко друго Сигнализиращо лице, което подава сигнал за нарушение, станало му известно в работен контекст.

"Работен контекст" са настоящи или минали работни дейности в публичния или в частния сектор, чрез които, независимо от тяхното естество, лицата получават информация за нарушения и в рамките на които тези лица могат да бъдат подложени на репресивни ответни действия, ако подадат такава информация.

2. Кога Сигнализиращото лице има право на защита?

Сигнализиращото лице има право на защита, **при условие че:**

- е имало основателна причина да счита, че подадената информация за нарушението в сигнала е била вярна към момента на сигнализирането;
- информацията, съдържаща се в сигнала, попада в материалния обхват на Закона;
- сигналът за нарушение е подаден при условията и реда, предвидени в Закона;

- лицето има основания да смята, че нарушението може да представлява непосредствена или явна опасност за обществения интерес или съществува риск от щети, които не могат да бъдат отстранени.

3. Само Сигнализиращото лице ли има право на защита?

Освен на Сигнализиращото лице, защита се предоставя и на:

- лица, които помагат на Сигнализиращото лице в процеса на подаване на сигнал;
- лица, които са свързани със Сигнализиращото лице и които могат да бъдат подложени на репресивни ответни действия поради сигнализирането;
- юридически лица, в които Сигнализиращото лице притежава дялово участие, за които работи или с които е свързано по друг начин в работен контекст.

4. Какви мерките за защита следва да се предприемат?

Закона предвижда следните мерки за защита:

- **Задължение за поверителност** – задължените субекти са длъжни да предприемат мерки за защита на информацията, свързана с подадените сигнали, както и мерки за защита самоличността на Сигнализиращото лице;
- **Мерки по отношение функционирането на вътрешния канал за подаване на сигнали** – задължените субекти са длъжни да осигурят конфиденциалност на изградения канал, специално обучение на лицата, приемащи и разглеждащи сигналите, въвеждането на правила за функционирането на системите за канала за подаване на сигнали. Достъп до информацията за сигнала и Сигнализиращото лице трябва да бъде предоставен само на изрично посочен служител, определен да приема и разглежда сигнали по ЗЗЛПСПОИН.

Предаването на данни не може да разкрива (пряко или косвено) самоличността на Сигнализиращото лице, нито да създава предположение за неговата самоличност. Данни могат да бъдат разкрити, само в изпълнение на задължение за оказване на съдействие, наложено от българското или европейско законодателство във връзка с разследване, съдебни или административни производства.

Ако търговска тайна бъде получена като информация – отговорните лица са длъжни да не разкриват или използват търговската тайна за цели, надхвърлящи необходимото за предприемане на последващи действия.

- **Лични данни** – по отношение на събирането и обработването на лични данни се прилагат всички установени посредством законодателството за защита на личните данни правила.
- **Забрана за ответни действия** – Законът въвежда забрана за ответни действия спрямо Сигнализиращите лица. За ответни действия се счита всяко пряко или непряко действие или бездействие, което настъпва в работен контекст, предизвикано от вътрешно или външно подаване на сигнал или от публично оповестяване, предизвикано, което

причинява или може да причини неблагоприятни последици, увреждащи Сигнализиращото лице. Забранява се всяка форма на ответни действия спрямо Сигнализиращото лице, имаща характера на репресия и поставящи ги в неблагоприятно положение, както и заплахи или опити за такива действия, като например, но и не само:

- временно отстраняване, уволнение или прилагане на друго основание за прекратяване на правоотношението, по което лицето полага наемен труд;
- понижаване в длъжност или забавяне на повишение в длъжност;
- изменение на мястото или характера на работата, продължителността на работното време или намаляване на възнаграждението;
- отказ за осигуряване на обучение за поддържане и повишаване на професионалната квалификация на работника или служителя;
- отрицателна оценка на работата, включително в препоръка за работа;
- прилагане на имуществена и/или дисциплинарна отговорност, включително налагане на дисциплинарни наказания;
- принуда, отхвърляне, заплашване за предприемане на ответни действия или действия, изразени физически, словесно или по друг начин, които имат за цел нахърняване на достойнството на лицето и създаване на враждебна професионална среда;
- дискриминация, неравностойно или неблагоприятно третиране;
- отнемане на възможност за преминаване от срочен трудов договор на трудов договор за неопределено време, когато работникът или служителят е имал законно право да му бъде предложена постоянна работа;
- предсрочно прекратяване на срочен трудов договор или отказ за повторно сключване, когато такова е допустимо по закон;
- вреди, вкл. за репутацията на лицето, по-специално в социалните мрежи, или финансови загуби, включително загуба на бизнес и загуба на доход;
- включване в списък, изготвен въз основа на споразумение, в сектор или в отрасъл, което може да доведе до това лицето да не може да постъпи на работа или да не може да достави стока или услуга в този сектор или отрасъл (черен списък);
- предсрочно прекратяване или разваляне на договор за доставка на стоки или услуги, когато лицето е доставчик;
- прекратяване на лиценз или разрешение;
- насочване на лицето към извършване на медицински преглед.

В случай на нарушение на някоя от неизчерпателно изброените действия, посочени по-горе, Сигнализиращото лице има право на обезщетение за претърпените от него имуществени и неимуществени вреди.

- **Мерки за подкрепа** – новият Закон предоставя на Сигнализиращото лице следните мерки за подкрепа:
 - безплатна и достъпна информация и съвети относно процедурите за защита;
 - помощ пред всеки орган, отговорен за защитата на лицата от срещу ответни действия и репресия;

- правна помощ по наказателни, граждански, административни и международни дела във връзка с подадения сигнал;
 - извънсъдебно разрешаване на спорове чрез медиация.
- **Административна отговорност за нарушителите** – новият Закон предоставя гаранции на Сигнализиращото лице включително посредством превантивната и възпираща функция на наказанията: лице, което наруши свое задължение за действие и/или бездействие по новия Закон понася административна отговорност. Съобразно извършеното нарушение, глобите са в размер между 400,00 лева и 30 000,00 лева.

5. Какви права има сигнализиращото лице?

- **Право на конфиденциалност** – за целия период на производството по приемане, регистриране и разглеждане на сигнала самоличността на Сигнализиращото лице ще бъде пазена в тайна и негови лични данни, които биха разкрили самоличността му, или друга информация, която би улеснила пряко или непряко разкриването на самоличността му няма да бъдат предоставяни на трети лица.
- **Право на уведомяване** – Сигнализиращото лице има право да бъде уведомено, ако за целите на обработването на сигнала се налага неговата самоличност да бъде разкрита. Разкриването на самоличността става само с изричното писмено съгласие на Сигнализиращото лице.
- **Право на информация** – Сигнализиращото лице има право да получи ясна, разбираема и лесно достъпна информация за процедурата за външно подаване на сигнали към съответния компетентен орган и когато е уместно, към съответните институции, органи, служби и агенции на Европейския съюз.
- **Право на потвърждение** – Сигнализиращото лице има право да получи потвърждение за приемането на сигнала в 7-дневен срок.
- **Право на обратна връзка** – Сигнализиращото лице има право да поддържа обратна връзка с Отговорните за приемането, регистрирането и разглеждането на сигнали лица. Сигнализиращото лице има право да получи и информация за предприетите последващи действия в срок не по-дълъг от 3 месеца, считано от потвърждаването на получаването на сигнала.
- **Освобождаване от отговорност** – Сигнализиращото лице не носи отговорност за начина, по който е придобило информацията, посочена в сигнала, освен ако тази информация е била придобита чрез извършване на престъпление.
- **Право на обезщетение** – ако Сигнализиращото лице претърпи вреди, причинени във връзка с подадения от него сигнал, те се считат за причинени умишлено до доказване на обратното.

6. Какви задължения има Сигнализиращото лице?

- **Задължение за вярна информация** – Сигнализиращото лице е длъжно да представи в сигнала информация, която е вярна или за която е имало основателни причини да смята, че е вярна.
- **Задължение за бездействие** – Сигнализиращото лице е длъжно да не възпрепятства извършването на проверка по сигнала.

7. Кога Сигнализиращото лице ще носи отговорност?

Сигнализиращото лице ще бъде отговорно, съгласно българското законодателство и правото на Европейския съюз за действие или бездействие, което не е свързано с подаването на сигнала или не е необходимо за разкриване на нарушението. Сигнализиращото лице може да носи и отговорност, когато съзнателно е подало сигнал с невярна информация или публично е оповестило невярна информация, както и когато според обстоятелствата е било длъжно да предположи, че информацията е невярна.

ВАЖНО:

Правата, предоставени на лицата по Закона, не могат да бъдат ограничавани. Всяка разпоредба в публичноправен акт или уговорка в акт от частноправен характер, с която се изключват или ограничават правата им, са недействителни.